

Mozgany

DELIBAR

1853. június 12.

Előfizetési hirdetmény

A

DÉLIBÁB,
NEMZETI SZINHÁZI LAP

másod félévi folyamára.

Előfizetési feltételek.

Megjelenik e lap vasárnaponként két sűrűn nyomatott íven, finom velinpapíron, szépművészeti, irodalmi és társaséleti tartalommal, havonként két divatképpel.

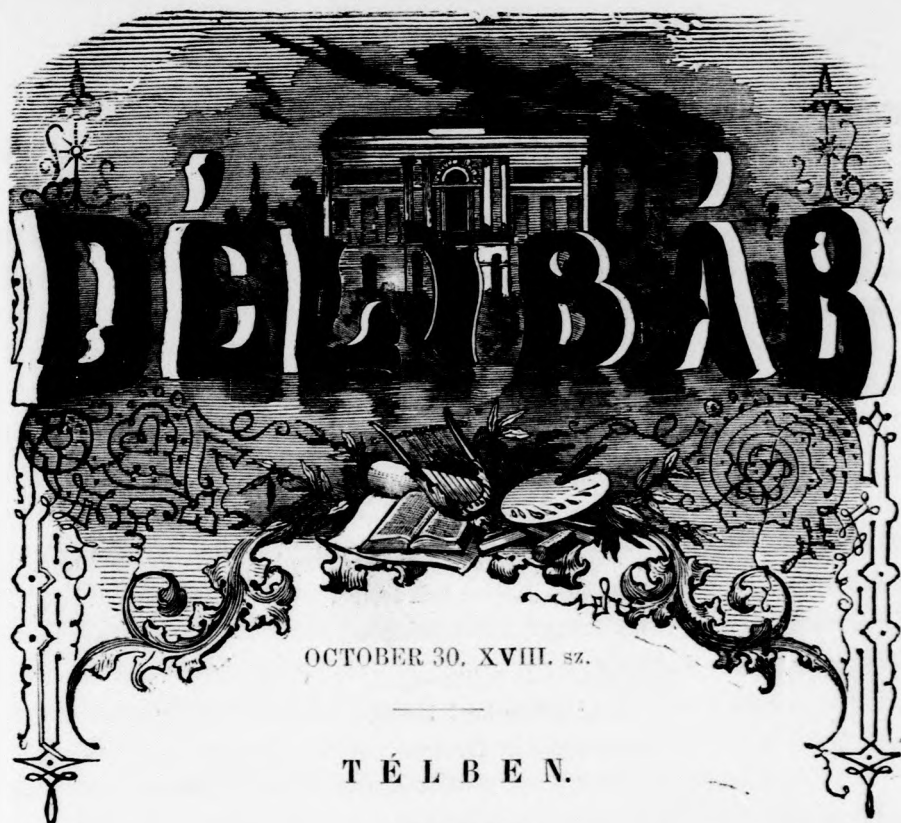
Ára Pesten házhoz hordással félévre 6 forint, negyedévre 3 ft. p. vidékre postán küldve 7 ft. 36 kr. p. — 3 ft. 48 k. p.

Előfizethetni Pesten a szerkesztő és kiadó hivatalban (szép utca 1. szám) és Emich G. könyvkereskedésében; vidéken minden cs. k. postahivatalnál.

Azon cs. k. postahivatalok, mellyek tíz példányt gyűjtöttek, attól tiszteletpéldányt nyerendnek.

Pest, Junius 12-kén. 1853.

A DÉLIBÁB nemzeti színházlap szerkesztősége.

OCTOBER 30. XVIII. sz.

T É L B E N.

(1853. JANUÁR.)

SZÁSZ KÁROLYTÓL

I.

Eljött a tél, hideg világ van,
Süvölt a szél, a hó szakad,
Az ablak fényes jégvirágban
Szebb tavaszról sző álmakat.
Engem nem érnek fagy s szelek,
Az én szívem, szobám meleg.

Jó tűz ropog a kandallóban,
Vidám nécs ég az asztalon.
Ajkam nem szükül csókban, szóban,
Ölemben ül szép angyalom.
Én dalokat mondok neki,
Ő lelkemet melengeti.

Zárjuk be szívünket, szobánkat,
Mert künn olly hideg a világ.
Ha annak fagyos lehe ránk hat,
Szívünkben is meghül a láng.
S ajkad vidám tréfáival,
Ajkamon is megfagy a dal!

Meleg dal, vidám tréfa nélkül
 Az élet mit sem ér pedig.
 Az ég künn egyre csak setétül,
 Egészen beőjjeledik . . .
 S más lámpa nincs ez éjszakán:
 A mindig égő szív, csupán!

II.

Fázol kicsinykém? Várj, a tüzre
 Egy-két hasábfát még dobok.
 A láng, egymást nyaldosva, üzve
 Halld mint dubog, nézd mint lobog.

Add ide kis kezéd kezembe,
 Jaj milly hideg fagyos szegény!
 Rejtsük csak mélyen kebelembe,
 Fölenged annak melegén.

Homlokod le-le hajlik egyre,
 Mint szélbe ingó liliom.
 Álom nehezkedik fejedre,
 Akarsz szunyadni angyalom?

Minek is magad erőltetni?
 Kicsiny fejed olyan nehéz!
 Jobb volna vállomra fektetni,
 Ne félj, bizony senki se néz . . .

Igy, így! aludjál ékességem,
 Fénytelen lelkem csillaga!
 Mint a gyöngy a tengerfenéken:
 Kagylója zord, fényes maga.

A mig te alszol, addig én e
 Rejtély fölött elmélkedem:
 Hogy szerethetsz te, világ fénye!
 Engem olly forrón, melegen?

LEGYETEK KITARTÓK.

(TÖRTÉNETI BESZÉLY)

KOMÁROMY FERENCZTŐL

I.

Láttátok-e már a Vág folyójának festői völgyét? — és felebb haladva, azon szűk szorulatot, hol mintha erővel tört volna utat magának a rakoncátlan folyam, az összecsoportozott hegyeknek lombjait sodorja?

Ott áll magas és tömör sziklacsucson a híres trencsényi vár több százados romja.

Oda siessetek holdvilágos éjjelen, s e vadregényes táj ábrándozásra hangolja lelkeiteket, — a szellőben öregék dallamát halljátok — és látni fogjátok a sötét lombokat, a folyót és romot, mint megöszült oskolatársakat, bizalmas körben felidézni a multat, a viharos időket, jellemző eseményeket, melyeknek egykoron tanui valának.

A Trencsényi vár északnyugoti Magyarhonnak kulcsa volt egykoron. Mátyás király midőn Morva és Siléziára rontott — sőt szomszédjai ellen folytatott egész hadjáratában is nevezetes és nagyfontosságú pontnak tekinté mindenkor.

Ezer négyszáznak végső éveiben egyik legkedveltebb hívének, a hős Zápolya Istvánnak adományozá e várat, hogy a még szükségelt erődítésekkel ellátva, megvívhatlan védbástyája legyen országa éjszaknyugoti szögének.

És ama számtalan építész- és szobrászmesterek közül, kiket a nagy király a művészekkel és tudósokkal együtt részint Italia, részint Burgund és a Provence földéről tartá udvarában, nem egyet küldé most Trencsényre, hogy az erélyes várurnak nehéz vállalatában segítkezeket nyujtsanak.

A vastag s tömör falak — a száz lábra vésett mély és széles sánczolat már-már készen voltak, — a vár ura elragadtatással kíséré az idegenek építészeti ügyességét, egy körülmény volt mégis, mi keblét aggálylyal, s később a legsajgóbb fájdalommal tölté; többszöri sikertelen kísérlet után meggyőződött ugyanis, hogy vizet teremteni vára belterületén bárhol képtelen és lehetetlen dolog.

Esőviz felfogására voltak ugyan intézkedések téve. — Ott mélyedt a két szirtbe vésett viztartó csövekkel ellátva, — de hosszas ostrom esetében mindez kielégítő nem lehetett.

És miként is?!

Az ég áldására számíthatunk-e? bizhatunk-e jogosan ő benne midőn földi vágyak és szenvedélyek vezetik lépteink? — midőn hir-, hatalom és dicsvágy olly cselekvények terére sodornak, miket nem Isten, hanem mi önös emberek alkotánk.

Nem — nem(!)

Zápolya sok vallásos önismerettel birt.

— Vétkes, bünös és gyarló ember vagyok — kiálta fel ollykor — nem közelíthetem meg az eget, hogy frigyét kössek vele, s aztán egy heves ostrom idején, ha hasztalan esdenék, hasztalan borulnék le térdre bünbánó lélekkel? és az áldás cseppjei folyton és folyton késnének? mit mondana, mit gondolna népem? oh e durva, e vérengző, e csataedzett tömeg Isten káromlónak és Istentagadónak lenne.

Zápolya kedélye lázas ingerültségbe ment át, hevesen dörzsölé homlokát, — mintha szabadulást, — mintha üdítő eszméket akarna kierőszakolni onnan.

Ujabb áldozatokat tett.

Munkát, pénzt, időt pazarlott.

Mind hasztalan, a sziklából vizet teremteni nem birt.

II.

Illy aggodalmak közt találá őt a királyi parancs, hogy sergeit gyorsan felültetve, a török ellen esatára induljon.

Zápolya örömmel ragadá meg az alkalmat, kinos kedély-állapotát egy kis elszoródással enyhíteni.

Felülteté vészdzett hadait, és a daliás leventék hosszú és tömött sorai kísérek el őtet a hős király diadal füzérezte zászlói alá.

Bebarangoltak Törökhon széleig, meghódíták Moldva és Oláhont.

És a nagy király vezérei közt, midőn tetteik díjául a zsákmányt kiosztá, Zápolya a legtekintélyesebb részt t. i. a legbiztosb és dúsabb váltságdíjt ígérő foglyokat kapta.

Egy pompás és fényes győzelmi menet volt egész hazatérő utja.

A szalagozott és füzérezett lobogók, a diadal mámoros harezosok, a fekete szalag hősei büszke méneiken, őrsereg közepén, a különböző hadifoglyok sajátzerü öltözékeikben szerencsenektől és tevéktől kísérve a legtar-
kább képet és legélénkebb jeleneteket mutaták.

A környék népe összesereglett e diadalmenetet szemlélni.

Midőn a tencsényi várnak már látkörébe értek, a magas és szilárd bástyákról ágyuk dördültek meg egyszerre, dob és trombita harsogott, és a várbeliek hosszas és tartós „éljenc” az érkezők örömrivalgásait csaknem egészen elnyomva hasítá a léget.

Volt a hölgyek közt egy deli hölgy alak, ki az utraindulás első perczeiben kétségbeesetten borult Zápolya lábaihoz, és kulesolt kezekkel könyörgé, hogy fátyolát nemzeti öszokásuk szerint folyton és folyton arczára boritva hordhassa.

— Mindenre kész vagyok — szólta a hölgy, mély fájdalom töredezett hangján — elbirom a nyomort, az idő viszontagságait, bár minő sulyt és terhet töretlen lélekkel, és bármelly szolgálatot engedelmesen és hiven fogok végezni, csak egy kérésem engedd meg nagyságos ur nekem! — csak ez egyet biztosítsd hatalmas szavaddal!!

Zápolyát meghatá e hölgy kétségbeeséssel küzdő és mesterkétlen sze-

rénysége. Más fogolynóktól hasonló előnyökkel inkább kaczérságot, mint félrevonulást látott és tapasztalt rendesen.

Szorosan megparancsolá tehát sergében, hogy e hölgy fátyolát érinteni senki, de senki ne merje.

Zápolya neje a büszke, de kedélyes tesseni hercegnő, Hedvig, ragyogó diszöltönyben várá termeiben a diadal koszoruzott férjet.

Zápolya érzeményesen ölelte át nejét, és a viszontlátás és családi örömek szentelt perczek után elmondá, hogy számos foglyokat hozott, kik közül a legjelesbeket válaszsza ki termei számára, és fogadja kedvesen, mint meleg, mint szives ajándokot, s mint tanuját annak, hogy a távolban is csak ő reá gondolt.

Ezután kivezeté nejét az erkelyre, s a foglyok előléptetését rendelé.

Egy különböző és tarka vegyület volt ez, és a hercegnőnek a fátyolozott hölgy azonnal megragadá figyelmét.

Kérdést tett férjéhez.

— Ez egy sajtyszerű lény kedvesem — szólt Zápolya — egyedüli kérése volt, hogy fátyolozott maradjon, és ez már elég ajánlólevél a te erkölcsös és tiszta szivedhez, igen ohajtom kedvesem, hogy valódi elégedett is légy vele.

— Mi a neved? — kérdé a hercegnő szelid hangejtéssel.

— Fatimé! — rebegé a fogolyhölgy, alig hallható hangon.

— Fatimé! — gondom leend reád, szerénységed szeretem, ha méltó, igaz és tiszta maradsz, nem rabnőm, hanem udvari hölgyeim egyike leendesz!

A fátyolos hölgy mélyen hajtotta meg magát, s a hercegnő kézsóklásra nyújtotta ki kezét.

III.

Alig néhány héttel utóbb a trencsényi vár előtt török kereskedők jelentek meg, s fejr lobogót emelve magasra, bebocáttatásért fuvák meg a kürtöt.

A hid lecsörömpölt.

És a kis karaván főnöke egy alig huszonnégy éves ifju, nem soká az elfogadó teremben a vár urával állt szembe.

— Mi a kívánságod török? — szólt Zápolya felsőbbbségi hangon.

— Uram! — felelt az ifju szerényen — több nagy és gazdag családok sarjait a hadi szerencse hatalmadba ejté, szülék és rokonok könyeznek otthon, az elveszett bajtársokat esengve várják a hű baráti karok; kérlek hát uram, nevezd meg a váltságdíjt foglyaidért fejenként: én aranyat és ezüstöt hoztam annyit, mennyit két teve csak alig birt idáig emelni!!

Zápolya vizsgálva tekinté az ifjut, azután lélekjellegeit, fekete szemében nemes érzemények tüzeit, és egész alakján valami nem köznapit látott; ezekhez számítva szavainak nyílt, őszinte és kedélyes tartalmát, hamar felismerte, hogy nem kalmárral van dolga.

— Jól van fiatal barátom — szólt szelidebb hangon — mi a dijt illeti, nem fogok követelő lenni, hanem a melly foglyokat már elajándokoztam, azokat visszaigérni ninesen hatalmamban többé.

Az ifju elhalaványult, kinzó sejtelmek kezdének keblében támadni, s csaknem esdő hangon szólt.

— Kérlek uram nevezd ama szerencsétleneket meg.

— Tudni akarom előbb nevedet, és valódi neved, mert hogy nem vagy kalmár, az már bizonyos előttem.

— Az nem tartozik a dologra uram — esenge az ifju aggódva — hanem Allahra kérlek, nevezd meg az elajándékozottakat!

— Nem tartozik — szólt közbe Zápolya hevesen — hogy idegen névvel kéredztél váromba, hogy talán kémkedés egész és főczérod, nem tartozik a dologra?

— Bocsánat uram — szólt közbe az ifju háborgó kedélylyel — bocsánat én nagy királyotoknak utaztam táborán keresztül, az ő kegyes engedelmével jöheték idáig, több főurak adának már váraikban szállást, kém nem lehetek és becsületszavamra, hogy nem is vagyok az, kérlek uram nevezd meg az elajándékozottakat.

Zápolyát az ifju nyugtalansága és küzdelme meghatá.

— Jól van — szólt nyugodtan — említhetek néhányat, de addig nem fogsz avagy csak egyet is elvinni, mig valódi neved nem tudatod velem.

Az ifju a kinzó njságvágytól égett.

— Mindenek előtt — folytatá Zápolya — nőmnek ajándokoztam egy deli fátyolozott hölgyet.

— S a neve?

— A neve Fatimé.

— Fatimé -- kiálta fel az ifju olly dörgő, olly kétségbeesett hangon, hogy a lovagterem csaknem megreszkete belé.

E perczen egy oldalajtó felpattant — a fogolyhölgy magánkívül rohant a terembe, s eldobván fátyolát, sikoltva kiáltá:

— Omár! Omár! szeretett Omárom! Itt vagyok! tied vagyok újból!

S a meglepett ifjunak karjaiba rohant.

IV.

Zápolya a szép fogolyhölgy arcát eddig nem látá.

Pedig bármilly szép legyen az alak, ha hibázik az arc, a lélek tükre, a kebel felszine, mellyen az érzemények és vágyak, mint tenger fenekéről felgyöngyöző habocsákák karikálnak széllyel, ha e jellemző felszín hibázik, mondom, nines olly bájos alak, melly hatást és érdeket keltsen.

Zápolya e deli alakot csaknem olly közömbbel tekintette, mint nőjének egy papagályát, majmát vagy fehér hátosát.

De most a különben is festői szép arcot egyszerre érzemények tüztől ragyogni látva meg, annak minden részletei, a dúsan hullámzó fürtök, a magasztos szemek minő a tiszta ég, a klárisajkak és hattunyak, olly varázshatást gyakoroltak reá, hogy maga sem tudá minő szokatlan meleg az, melly keblét égeti, minő nyugtalanlás, minő láz, melly agyát kábitja, csaknem tántorgó léptekkel közeledett az egymást átöleltekhez és szólt:

— *F a t i m é*, *F a t i m é* te eddig olly jó gyermek valál, semmi panaszunk nem volt ellened, és lásd most elhagyád hir nélkül a herezegnő termeit.

— Elhagyám — szólt *Fatimé* a legmagasztosabb ábrándozás hangján — elhagyám, mert szavának mennyei zenéjét hallottam.

— Igen, — folytatá *Zápolya*, a legszánandóbb szerepbe esve le — igen *de Fatimé* így mit se végezhetünk, a jó emberek feleletre várnak! kérlek távozzál hát, kérlek menj vissza urnőd termeibe.

A lehető leggyöngédebben kifejtve az ifju karjaiból, a tárva maradt ajtókon az oldaltermekbe vezeté, néhány percz mulva megtért s maga után az ajtót gondosan becsukta.

— Nos, fiatal barátom — szólt az ifjuhoz mogorván — gondolod, hogy rejtélyességed és czélotat örzeni birandod tovább is?

— Nem uрам — szólt az ifju, mire *Zápolya* helyére ért ujból — őszinte leendek, az én nevem *O m á r b e j*, a nagyvezér fia vagyok s e hölgy itt jegyesem, — elmondék már mindent, már rajtad a sor, hogy jegyesem váltságdíját kitüzd.

— Mondám, hogy *F a t i m é* t nőmnek ajándokoztam, és az ő megegyezése nélkül semmit nem tehetek.

— Uram ötven ezer arany, rögtön leszámítom.

— Nóm nem fog megválni száz ezerért is tőle!

— Ugy hát kétszázezer — dörgé el az ifju keleti vérének egész kítőrehevével.

— *Fiu!* kalmárnak tekintesz te engem? azt hiszed, hogy nyereszkedési vágy az, mi keblemet bántja?

— Oh nem nem! bocsáss meg uram — folytatá az ifju szelid érzemények olvadozó hangján — nem! te nemes és nagy vagy, a valódi magyar jellem nem hajol meg pénzért, hanem itt térdre borulok előtted s kétségbeesetten kérlek, mit soha nem tettem, bocsásd honába ama hölgyet, lásd uram az nincs illy élethez szokva, idegen annak itt szokás, élet, éghajlat és minden — hidd el, nem fog ő soká virítani, mélyen és hévvel érző szive megtörik s megszakad, verj bilincsekbe vagy vedd el életemet, csak őtet, őtet bocsássad szabadon.

Zápolyát a nemes tűz meghatá, és mellyik valódi hős az, kit önzéstelen lelkesedéssel, kit nemes ábrándozással megnyerni lehetetlen volna.

Zápolyának egy gondolat villant át agyán, s kis szünet után, bár engeszteltebb volt, de mégis bizonyos gúnymosolylyal szólt:

— Jól van, tartsd meg pénzedet, hanem adj nekem vizet e várba és valamennyi foglyokat szabadon bocsátom.

Omár mint villám ugrott fel, heves vére orczájába lobbant, szemei fekete fürtei alól úgy ragyogtak elő, mint éj sötétén át a szentjános bogár — elragadtatással kiálta fel:

— Kezet ide uram! add lovagi szavad!

— Komolyan mondom — ismétlé Zápolya — teremts vizet váramba s tied leend Fa t i m e s tied valamennyi fogoly!

— Allah hatalmas proféta! adj erőt és kitartást! kiálta fel az ifju, égfelé emelve égő tekintetét, és rövid áhítat után sietve rohant ki.

V.

Omár szélgyorsan járta — mondhatni futotta meg a vár belterjét egészen, és hol kísérleteknek majd semmi nyoma nem látszott még — egy pontot választott.

Ott állt némán, mozdulatlan, arczára sejdítő és jósléleknek tüntek jellegei, és mint magus, ki készül varázsvesszejével a föld gyomrából kincseket varázsolni fel, olly nyugodt és szilárd hangon kiálta:

— Itt fogom a követelt vizet feltalálni, vagy a felhányt köhalmazok alá temetni magunkat.

Egész kíséretét munkára szólítá.

A foglyok nagyobb része is hozzá csatlakozott. — A honvágtyól és bűtől meggörbedt bajnokok, kikkel fiatal hősünk annyi csatát küzdött együtt és annyiszor hullaták egymásért vérüket, most ásókat, szirtfuro és feszítő vasakat ragadtak.

A szikla porlott és pattogott, nagy verejtékesepek gyöngyöztek az arczokon végig, és hulltak a folyton táguló és mélyedő üreg fenekére, de fára-

dalmat avagy lankadást senki nem érzett, és miként is? hisz azon öntudat, azon eszme lelkesíté őket, hogy mindenki szabadságáért dolgozik, aztán a remény megkettőzteti az erőket, ifju tüzet és lelkesedést varázsol az elaggodt kebelbe.

Láttátok-e már a reményt lefestve?

Egy szép, egy deli fiatal hölgy az, ki koldussal, úgy mint gazdaggal, öreggel úgy mint ifjuval egyirant játszik s kaczerkodik.

A sir széléhez jutott aggastyán, kinek szerettei rendre mind elhunytak, kinek kiaszott kebelét földi örömek és élvezek nem hevíték többé, e kaczer, e fiatal hölgyen meleg ábráddal csüng mégis, s ha mingyárt szarvakat tesz is néha a kába öregnek, képét kegyelettel őrzí zuzott kebelében, mig csak az élet végső lehe ki nem szakad onnan.

Hetek és hónapok teltek.

Omár első volt mindig az üreg szájánál, első volt, ki annak sötétébe le szállt.

És midőn látá, hogy a sulyos s szakadatlan munka követői közül sokat kifárasztott, maga megkettőzteté szorgalmát, éjen is dolgozott, pihenésre alig pár órát szentelve.

És a lelkes, magasztos példa magával sodort minden kételkedőt, biztató szavai hittel és reménnyel melegíték fel a csüggedő kebleket.

Egy év telt el.

A föld alatti nehéz lég, a tömött és tikkasztó köpor a munkások közül már többet kórágéhoz szegzett.

Omárnak fiatal ereje tultett mindegyikén, rendre látá elhullni társait, mig maga zuzva bár, de testben és léleken egyiránt töretlen dolgozott.

De minden, mi emberi, elvégre megtörik, hiában törekszünk erőnk szük korlátait elhagyni mögöttünk, ha a tűz és nemes lelkesedés ki is ragad néha e korlátok köréből, de messze, messze egy eszményi távolban földi erőnkkel nem birunk haladni — a sasokkal, csak képzeletünk bir a felhők hona felé szállni.

A folyton feszített hur végre is elpattan, s ha szirtkemény volna is létégünk, folytonos csepegés a követ is bemossa.

Midőn a második év is már vége felé sietett, Omárt egy napon eszméletelen hozák fel a már mélyen és messze beásott aknából.

Szobájába vivék.

Halvány arcán az élet és eszmélet jellegei bár nem soká feltünedezni kezdettek, de valami rendkívüli erőtlenség folyton és folyton kórágéhoz szegzetten tartotta.

Az erő- és életdús ifju vázzá volt torzulva, kimerült kebele csak alig lihegett, s mélyen beesett szemei elveszték a keleti gyöngy tüzét.

A munkások közül csak hatan maradtak.

Omár e hatot egy napon ágyához hivatá.

— Emlékeztek-e még hatalmas prófétánk szavaira? — kérdi a körülállókat lázas nyugtalansággal — szent kegyelettel és áhitattal őrzitek-e még ama mennyei tant kebleitekben? mellynek rövid értelme az, hogy ki haszonvágytól és önzéstől ment, azonban a gyávaság és tunyaság mocsárját érintetlen hagyva, egyenesen és kitartóan csak magasra törekszik, annak sikerhez kell jutni — és fog is dús sikerhez jutni!

— Ez hitünk és vallásunk! — dörgék el a sötét, a marczona képü munkások.

— Jól van barátim! — folytatá Omár rezgő, de erős hangon, mintha a végerőt meritné kebléből — jól van, esküdjetek hát őseink istenére és hitére, hogy a megkezdett munkát meddig egy csepp vér még ereitekben leend, buzgón folytatni fogjátok, erős hittel, kitartással, míg vagy elértétek a magas czélt, vagy kebleitekből a lehel kiszakad!

— Esküszünk! — kiáltának fel a körülállók, komoly ünnepélyes hangon.

— Köszönöm! — szólta Omár nyugodtan — és most már ha jönni kell, hadd jöjjön a könnyörtelen halál!!

Aléltan hanyatlott nyoszolyáján hátra, a bár nem hosszas, de szenvedélyes beszéd kimeríté, de nyugodt lett, s bádgyadtságát nem soká jótevő szender követte.

A munkások távoztak és munkájokhoz láttak.

VI.

Omár alig szunnyadott csak néhány negyedét, midőn valami szokatlan zszibaj s élénk rivalgások támadtak egyszerre.

— Allah nagy! — Allah hatalmas! — Viz, viz! — dicsértessék a hatalmas próféta!!

Az öröm és elragadtatásnak több hason szavai törtek szobájába.

Omár fölriadt, hevesen dörzsölé szemeit és homlokát, fel akart ugrani, meg akart győződni, hogy álom-e vagy valóság, minek olly harsány, olly lélek mélyéig beható hangjait hallja.

Az erőtlenség bilineselve tartá.

— Istenem, istenem! hozzám senki nem jön — kiálta fel nyugtalan és békétlen lélekkel — ha való, miért késtek? oh jertek, jertek könyörüljete rajtam! jertek segítsetek fel, hogy láthassam a vizet! hisz én két évet dolgoztam érette, én valék vezetőtök és lelketek!!

E perczen az ajtó feltárult.

Zápolya és a hercegnő Fatimét vezették.

— Ifju barátom! — szólt Zápolya mélyen és meghatva — a tett, az eredmény csodával határos. Neved soká fog élni nemzetem történetkönyvében, mert kitartásod tultett e tömör elemen, kitartásod a trencsini várnak örök emlékjelül egy megbecsülhetetlen ajándokot adott; azt csaknem megvívhatlanná tette, hja de magyar szó becsület — folytatá Zápolya egy visszafojtott sohajjal — fogadd hát jegyessed, és fogadd ez iratot, melly valamennyi váraimban a török foglyokat dijjmentesen szabaddá teendi!

Ez sem volt elég.

A hercegnő örömanya szerepét vette fel, és Fatimét olly gazdag nászajándokokkal halmozá, minél többet a legdúsabb királyi kegy sem adhatott volna.

Ennyi véletlen öröm és kedvező bonyodalom után egypár nap elég volt arra, hogy Omár ujult erővel elhagyja kórágját.

Ezen idő alatt Zápolya különböző váraiból a török foglyokat mind Trencsinbe hozatá, és Omár felüdülése napján a szabad ég alatt egy nagy és zajos lakomát adott.

A messze várakból érkezett jámbor törököket e véletlen öröm annyira meglepé, hogy előbb nem tudák élnék-e vagy álmodnak? utóbb a páralgó tálak, zamatdús italok és vig zene mellett csakugyan neki bátorodtak, végül pedig a várur egészségére leitták magukat.

Lakoma után a kedvre s danára hangolt karavánt Omár utra rendezni kezdette, egy része lovas, de a nagyobb rész gyalog volt, nem soká indulást vezényelt, Fatime a hercegnőtől kapott gyönyörű fehér hátason megindult előre és a tarka barka sereg harsogó zene és szerencsekivánások közt haladott utána a trencsini vár hidján keresztül.

Zápolya még soká sohajtozva gondolt a szép Fatime után, de tudónak a könyv, henyének az álom, harcosnak fegyver és csatatér, és csak a költőnek marad főszenvedélye a szerelem.

Zápolya veszteségeért dús kárpotlást talált azon gondolatban, hogy vára kellőleg van ellátva és már megvívhatlan.

A vizet hetvenkilencz öl mélységben találták.

L I N C Z I G J Á N O S.

(TÖRTÉNETI BALLADA 1660.)

GYÖRFFY GYULÁTÓL.

I.

„Megérkezett a küldöttség,
 Linczig János is vele;
 Kolosvárnak hódolata
 Győzelmünknek már fele!
 Tudom e hir hallattára
 Hogy Byzanczban lesz öröm —
 S Erdély büszke fejedelmét
 A pártütöt megtöröm!”

Igy kiált fel Szamosfalván
 Sejd pasa, a nagy vezér;
 Ki megadást s hódolatot
 A követségtől remélt.
 S nagy kevélyen elbizottan
 Fölszedeté sátrait,
 S így bocsájtatá elébe
 A küldöttség tagjait.

És elő jó Kolosvárnak
 Disze, — számra bár kevés —
 De előttük érdemökre
 Kétszer annyi elenyész.
 Köztük a nagy királybíró
 Linczig János is jelen,
 S mint szészóló Erdély mellett
 Sejd pasánál megjelen.

„A zultánnak nagy kegyelmét
 Fogadjátok általam!
 Kolosváron — biztosítlak —
 Át vonulunk kártalan.
 S ti kik várostok nevében
 Hozzátok a kulcsokat:
 Ez érdemért meglátjátok,
 Sejd adóstok nem marad!”

De nem érti e beszédet
 A harmincz küldött vitéz,
 Mindenikök bámultában
 Zavarodva összenéz.
 Mig a királybiró vére
 Mély haragra forra fel,
 És megsértett büszkeségben
 Megvetéssel így felel:

„Kár hogy hasztalan kecsgetet
 Illyen dőre gondolat!
 Mig kövön kő lesz, mindaddig
 Védni fogjuk a falat.
 Gerjedjen bármilly haragra
 Vad szeszélyed ellenem:
 De Kolosvár küldöttsége
 Gyávaságra képtelen!

Csalatkozék véleményed,
 Ha talán azt gondolád:
 Hogy kegyelmed s jutalmadért
 Elárulnánk a hazát;
 Mi veled tudatni jöttünk:
 Vagy kiméld meg városunk —
 Vagy erőszaknak erővel,
 Vérért vérrel áldozunk!“

Mint midőn a csendes tengert
 Szélvész korbácsolja fel:
 Ugy a basa haragjában
 Fenyegetve kézt emel,
 Megalázva, szégyenülve
 Szikráztatja két szemét —
 S boszujában menydörögve
 Parancsait osztja szét. —

„A vérpadra egytől egyig!
 — Hangjából ki rí a gőg —
 A nagy zultán boszujától
 Reszkessetek pártütők!
 Vakmerő daczos fejére
 Mind vérhalált érdemel:
 Ki jutalmam s díj helyébe
 Haragomat hijja fel!“

S a harmincz nemes kezén már
 Csörög a láncz, a bilincs — —

A követi jog, igazság,
 Önkény előtt védve nincs.
 A bakónak pallosáról
 Fülpiroslik már a vér —
 Vérpádon áll egytől egyig,
 De kegyelmet egy se' kér.

„Még nem késő válaszszatok!
 Várfeladás, vagy halál!“
 Mind hasztalan, ingatagra
 Még csak ekkor sem talál.
 Mind a harmincz magyar ember,
 Mind a harmincz hős vala — —
 Becsületért városáért
 Egytől egyig elhala.

Most Linczigre jó a sor, már
 Újra fölillant a bárd —
 „Megálljatok! — szól a pasa —
 Ennek kinosabb halált!
 Vagy parancsom szigorának
 Erős a k n a k engedend,
 Vagy —“ s itt elfojtott dühétől
 Az ég és föld reszketett.

II.

Kolozsvár védett falához
 Zárt kapujánál közel,
 Sejd pasa vezérletében
 Háromszáz jancsár közelg.
 Nem jönnek várt ostromolni,
 Bár fegyverben nincs hiány;
 Köztük a királybíró is
 Fogva bár, de — lánccal hián.

„Itt az idő, Linczig János,
 Előtted az alkalom,
 Mellyben minden büneiddel
 Leróhatod haragom!
 S esküszöm az alkoránra!
 Jutalmad el nem marad,
 Ha a várost följánlod
 S átadod a kulcsokat.

Kiálts föl hát a falakra,
 S parancsolj e népnek itt!

S rád halmozom éltedben a
 Túlvilágnak élveit — —
 A királybíró szavára
 Tudom, a nép engedend
 És bántása sem a város,
 Sem a népnek nem leend!“

Linczig hallja e beszédet
 Lelkéig hatott a szó,
 A jancsárok rá szegezett
 Fegyvereit látja jól;
 De az élet és halál közt
 Árulással nem cserél —
 Jutalomnál a becsület
 S polgárérdem többet ér.

S föl kiált a vár falára
 De nem árulás szava:
 Veszve bár ön életének,
 Ám mentve a köz java — —
 Páratlan föláldozással
 Halhatatlan érdeme — —
 Lehetlen, hogy meg ne áldja
 Érte e hon istene;

„Polgárok! bár mint fogoly, de
 Királybíró állok itt;
 S parancsolom, hogy Kolosvár
 Meg ne nyissa ajtait!
 Küldöttségtek harmincz tagja
 Értetek elvérezett,
 Mert a gyávaság tinéktek
 Szinte illy sorshoz vezet.“

És hallja Sejd e beszédet,
 Sejti mit jelent a szó,
 Akarata, parancsával
 Daczol a királybíró.
 A vezért kővé dermedté —
 Boszú vagy haragja? — nem!
 Csodálta ennyi lélek,
 Ennyi honfi érdemen.

„Nagy, magasztos lelked által
 Lefegyverzél engemet,
 S megmutatom, a török is
 Tiszteli az érdemet!“

Vedd e kaftánt és a lánczot
S emlék gyanánt vidd haza :
Hogy náladnál nagyobb fiat
Nem mutat fel e haza !⁶⁶

És az erdők oroszlánya,
Mint a bárány olly szelid ;
Tisztelettel méltányolja
Az érdemnek tetteit. —
A királybíró kezén már
Többé a láncz nem csörög — —
S Kolosvárnál ostrom nélkül
Elvonula a török.

A CHÁN KEGYENCZE.

(BESZÉLY.)

GYŐRI VILMOSTÓL *).

Messze messze egy más hazában, ott a Pontus kék partinál.
Egykét század röppent el azóta, s ez az idő is mennyi változást hozott magával ?
Hányat emelt fel s hányat sujtott ismét alá ?
A végzet száll, mint a zugó vihar ; egynek üdvöt oszt, a másiknak kárhozatot ;
egyől elragadja mindenét, a másikat bőven felruházza mindennel.
Változékony a sors, mulandók ajándékai. A gazdagság romba dől, a vagyon
elenyészik, s mi állandó a sirig ? Usupán a hű szívnek szerelme ! Szent láng az, melly
forrón lobog, s mellyet egyedül a halál képes eloltani.
De illy szerelmet csupán a hű szív bír, s vajmi ritka az illy szerelem !
A ki ezt bírja boldog-e vagy boldogtalan ?
A felelet igen kétes.

I.

Inkerman romjai.

El el abba a más hazába, szülőföldedre, oh nemzetem !
Messze oda, hol a nap kel, hol minden völgy, minden bérczorom olly fenséges,
olly költői.
Elmerengeni a Kuna partjain, ezredes tölgyek árnyában. Hallgatni a habok
mormolását, hallgatni a sutgó szellőt alkonyatkor a fák lombjai között, letépdelni a
mező tarka virágít. Mindezt, mindezt azon a földön, honnan te származtál édes nem-
zetem.

*) Fialat szép tehetséget van szerencsénk a tisztelt olvasó közönségnek bemutatni, kinek irodalmunk
terén igen szép jövőt merünk jósolni, s reméljük, hogy e fölötti őszinte örömünket tisztelt olva-
sóink is osztani fogják.

Ki tudja, hogy a Kuma mormolása nem őseidről fog-e regélni, ki tagadja, hogy a suttogó szellő nem eleidre fog-e emlékeztetni, s hogy a rét illatos virágit nem őseid sirja fölött nőttek fel? . . . .

A vándor, ki ezen földön átkel s halad délfelé, nemsokára maga előtt látja a tengerektől körülvevett Krimet. — Tengerövedzte szoroson fekszik Perekop, egyedüli kapuja Krimnek, csupán azon át juthatni a félszigetbe. Hajdan, midőn még a hatalmas chánok kormányzák a félszigetet, s még a szabad tatár futtatá végig honának nagy pusztaságain a szélgyors paripát: ezen város neve Or volt.

S ki emlékszik már erre?

A századok elforgása a függetlenséggel még az emlékezetet is elragadta.

Vissza vissza azon korra, midőn a tatáré volt még Krim, szálljon képzeletünk néhány századon át, midőn még Bakschiseraiban a hatalmas chánok szava hangzott, táruljanak fel előttünk ezen elmúlt század titkai s emlékezetességei. . . .

* * *

Hallgatag néma mindenütt a vidék.

Nem lepik el a völgyek zöld bársonyát a gulyák vidor csoportjai, nem fehér-
lenek a hegyek zöld fáit közl a barmok; nem rohannak dobogó lépéssel a hosszú
sörényű paripák a térs mezőkön.

A Belbek egyhangú zuhogása szakasztja meg egyedül a csendet. Zuhog, zuhog
a folyó, megönti zöldfüle partjait, s a fekete tengerbe hordja futását.

Magányos lovag száll keresztül fecskéképen a völgyek és mezők ölén.

Néha néha felreppennek előtte a szárnyasok csapatjai, s alig győzik röptükkel
a lovag ménét.

Halad, halad a lovag fecskéképen, sebesen mint a zúgó vihar. —

Hosszukás főveg üli fejét, majdnem kalpaghoz hasonlóan; elől drága kövekkel
kirakott forgójában a kócsag fehér tollai inganak. Vállát zöld, kaftánszerű mez födi,
egyszerűen s mégis szépen kiveretve arannyal; könyökön fölül bő lobogásban vég-
zódik e felső öltöny, s a lovag karjain feszülő ibolyaszín bársony öltözék simúl tovább.
Bő nadrág folyik le száraitól, bokán alól összeszorítva, hol aranyrojtos sarú kezdődik,
melly a lovag lábait befödi. Széles kengyelbe vannak azok helyezve, melly — kelet
szokása szerint — hegyes végével a sarkantyú helyét pótolja. — A lovag válláról
bojtos zsinóron ékes mivű kard függ le, mellynek markolatán s tokján a rubin vöröslő
köve csillámol, az igaz gyöngy s az amethiszt ibolyaszín ékességei közül. — Arcza a
lovagnak a keleti szépség tökéletes példányképe. Sötét, éjszinű nagy szemében a
legnemesebb tűz ragyog, pillantása majd magasztossá, majd szenvedélyessé válik. —
Sűrű fekete szemöldök vonúl fölöttük, mellynek néha néhai összevonása jelenti a lo-
vag nyugtalanságát. Keleti szabású, kevésbé hajlott orr, s a sötét barna bajusz és
szakáll, az ezek közül kipiroló száj, kiegészítik a szépséget. —

Alatta gyors a mén, fehér mint a hattyú, sebes futó, mint a fecske. Száraz kis
feje, mélyen kiülő szemei s tágan nyiló orrlyukai, a széles szügy és vékony de erős
lábak, legnemesebb fajára mutatnak az arabs puszták szülöttinek. Hátát tarka tigris
bőr fedi, melly a lovag nyergére van terítve; ennek két oldalt lefüggő mordály tar-
tójából, a legékesebb rakatú törökmordályok tűnnek elő.

Halad halad a lovag, fecskéképen, sebesen mint a zúgó vihar. —

A nap nyugodni hanyatlik.

DÉLIBÁB.

Élénk pir terül az ég ivén, s a leáldozó sugarak visszatükröznek a messze kéklő hegyek ormiról. Hosszú sora a darvaknak vonúl át ékalakban a légen, s a seregyekek egész falkáji röppennek fel a mezőkről. —

Halad, halad a lovag.

Nézi a leáldozó napot, s ménét sebesebb szaladásra készíti. Elmaradnak a mezők, elmaradnak a rétek zöld virányai gyors fátása alatt a ménnek. Átkelt már a Belbek zuhogó medrén, egyszerre más szint ölt a vidék. Magasan nyulnak a hegyek, bekoszorozottan százados cserjekkel, terebély bükkal. — Sötét erdők vonulnak a gerinceken át, a völgyeket zuhogó csermelyek hasítják kristálytisztaságu vízzel, ezüstös habokkal.

Nem nagyon messze fehér romok tünedeznek elő a bérczek zöld erdői közül.

A lovag egy völgybe ér s azonnal a legszebb kép terül szemei előtt.

Kis völgy választja el egymástól a magasan emelkedő két hegyet. A völgy zöld bársonya smaragdszerűen terül el illatos fűvével, melly a buja földben sűrűen és magasan növekszik. Kristálytisztaságu hegyi patak hasítja e völgyet, partján a leggazdagabb virágzattal. — A nefelejts égszín kék virága parthosszant vonódik el, illatos ibolya, vadon termő liliom tenyészik mellette. A patak fenéig átlátszó, alatt tiszta kavicsokon szökkenik a víz s tajtékot verve, mormolva folytatja tovább futását; csak ott nem lehet fenékét meglátni, hol a vízi liliom vastag, széles levelei terülnek, összetartván a szétágazó erős indáktól.

E patak neve: **Tsorguna**.

A völgy mellett kétoldalt magas hegyek emelkednek; az egyikén fehér romok állanak, a másik fákkal van benöve. Magasan s majd függélyesen emelkedik a sziklafal, itt ott benöve egyegy bokor által, s befutva a vad borostyán indáitól.

A sziklafalon fölül szétszórt kövek, félig álló vastag falak és épületromok fekszenek.

Magas sziklalépcső vezet egy — a többitől egészen elkülönzött — hegyhátra, mellynek tölgyekkel benőtt orma fölött régi egyház ormai fehérlelenek. Falai magasak, hegyesen végződő tág ablak-nyílásokkal.

A messzeterjedő romok régi városra mutatnak.

E város neve volt: **Inkerman**.

Ki építette, ki birta először, senki sem tudja.

Helyét most egyedül romjai mutatják.

A lovag a Tsorguna medréhez ér, figyelmesen megvizsgálja ménét, nincs-e nagyon felhevülve, mert hid nincs, a vizen kell átkelnie.

Gyenge megrántására a kantárnak megindult a mén, s pillanat múlva keresztül jutott a Tsorgunán, felzavarva annak hajkait.

A lovag egyenesen a sziklalépcsőzet felé tartott, s azt elérvén, ménéről leszállott s megköté egy vékony cserjéhez, majdan fölfelé haladott a lépcsőzeten s utját az egyház nyílásának irányzá. Épen midőn a romok közé ért, tűnnek fel vérvörösen túl a láthatáron a telihold.

Gyönyörű festői vidék terült a szem előtt.

Balra fel éjszak felé a messze messze terjedő pusztaság, keletre és délre a sötétén kéklő távol hegyek ormai, nyugotra pedig a tenger, mellynek sima színe a kelő hold sugarait visszatükrözi. Lenn a sötétzöld völgy, mellyen mint ezüst kigyó, fut át a Tsorguna.

Pillanatig körülnézett a lovag, azután a romegyház nyílásán belépett.

Az belőlről is oly romba volt dőlve, mint külseje mutatá. Mindkét oldalán magasra felnyúló és hegyesen végződő ablakai s tág területe egykori nagyságát mutaták. A vad repkény örökzöld indiai kuszták be a falakat, s itt ott zöld guirlandokat képeztek. A padlózatnak hasonlólag eltűnt minden egykori disze, s egyedül széltiben hevert néhány kődarab.

A mint a hold bevilágított, a lovag a falakon itt ott képek maradványait pillantá meg, mellyek az egykori keresztény templomra mutattak.

Hanem mikor volt az?

— Csodálatos — suttogá magában — semmi földél, semmi hajlék s mégis itt laknék? — kérdé magától, fürkésző tekintetet vetve körösleg. — A nyílás átellenében — folytatá — van egy kődarab, háromszori kopogtatására ő megjelenik.

S indult végbevinni a mit szólott.

Fehér, sima márványdarab volt a szögletbe helyezve, gondosan körülrakva nagy kövekkel.

— Talán ez az — szólott pillanatig habozva, majdan azonban kivoná kardját hüvelyéből s markolatával háromszor kopogott a kövön.

Egyszerre a baloldali falon láthatlan rejtekajtó nyitódott fel nesztelenül.

— Ki vagy te, ki az éj nyugalmát zavarod? — szólott egy nem épen erős férfi hang.

A lovag meglepetve, s majdnem megrettenve, a hang irányába tekintett.

Magas termetű, galambfehér szakállu férfi állott ott, kékes lánggal égő lámpát tartva kezében. Arcza fölötte nagy kort látszott mutatni, habár erőteljes volt is az de a fehér szemöldök, s a mellére legördülő hosszú fehér szakál, oly tisztessé és oly aggá varázslák azt. Jobbjában sajtászerű lámpa lobogott, hasonló ahhoz, melly rég idők maradványai közt található.

A lovag első meglepetéséből csakhamar helyrejövén, bátran közeledék az agghoz, s midőn hozzá ért, mellére tevé karjait, mélyen meghajtá magát előtte és szólott:

— Én vagyok Mirza, Krimnek chánja s Kar-el-Amelnek, Allah szolgájának, a bölcs férfinak, tisztelője.

— Salem alaikum — szóllott Kar-el-Amel, hasonlóan meghajolván — üdvöz légy hatalmas chán, szólj mit kívánsz tőlem?

— Sok szólni valóm van veled bölcs férfiú, ha meghallgatásra méltatsz — válaszolt Mirza chán alázatos és mégis fenséges hangon.

— Akkor lépd át egyszerű hajlékom küs zöbét hatalmas chán — szólott az agg férfiú s baljával a rejtél yes lak felé mutatott. Mirza az ajánlatot elfogadta, mire mindketten eltűnének a rejtekajtón keresztül.

Ismét oly csendes minden.

Suttogó szellő száll a romok között, csak a hold mosolyog delien és nyájasan.

Keskeny kanyargó lépcsőzet vezetett a rejtekajtótól az agg férfiú lakába.

Kar-el-Amel előre ment s világitott fényes lámpájával, Mirza chán nyomban követte őt.

Lehaladván mintegy harmincz lépcsőn, a két férfiú keskeny síkátorra ért, mellynek sötétségét egyedül az öregnek lámpája oszlatá szét.

Szóltanul haladott egymás mellett a két férfiú.

A síkátor végére érvén, Kar-el-Amel egy ajtót nyitott meg.

— Lépj be hatalmas chán — szólott s Mirza fogadá intését, a chán után maga is belépett.

Alacsony terembe érkeztek.

A lámpa lobogott, kísérteties fény derengett a szobán.

Középett asztal állott, rajt nagy könyv ezüst kapocszal. A szoba baloldalán kerevet nyult végig, jobb felén a fal mellett hasonlólag egy asztalka, rajt a sárga emberkoponya s mellette egy homokóra.

A két férfi az asztal mellett foglal helyet.

— Elégületlen, boldogtalan vagyok Kar-el-Amel — szólott a chán, megtörve a már sok ideig uralgó csendet, kimondhatlan vágy feszíti keblemet, mondd meg mi az s mikép tegyek neki eleget?

— Hatalmas chán, Krimnek ura, látom arcodon a nyugtalanság bélyegét — viszonzá az agg férfi, figyelmesen megvizsgálván a chánnak szép arcvonalait — mi az a mi háborít? talán csatát vesztél?

— Seregeim győztesen térnek vissza a harcmezőről — válaszolt Mirza — küzdöttek, mint az orosz lány és győztek mert Allah volt velök.

— Talán kincseid fogytán vannak s nem tarthatod fenn házad fényét?

— Krim völgyei nekem termenek mindent — válaszolt a chán tagadólag rázva fejét — Azsia aranybányái nekem termik kincseiket, birtokom nagy s én mégsem vagyok elégedett.

— Talán uralkodásod bizonytalan s néped nem szeret?

— Népem szeret.

— Lásd, lásd hatalmas chán, nem elég csupán a kincs és hatalom, hogy boldogak legyünk — mondá mély komolysággal Kar-el-Amel, s keblére horgasztá agg fejét.

Lobog, lobog a lámpa kékes lángja. . . . .

Hallgatva ül a két férfi egymás mellett, a lámpa arcaikra olly kísérteties fényt derengtet.

— Te nem szeretsz! — szólott egyszerre az agg férfi, s szavára a chánt reszketegség futotta át — te nem szeretsz! — ismétlé — s azért vagy elégületlen. Boldogtalan az ifju kebel, melly nem szeret!

— Lehetséges-e kiáltott fel a chán — s ezt te mondod bölcs férfi?

Kar-el-Amel ajkain mosoly vonult el.

Talán ez volt az első, évek óta!

— A virág óhajtja a nap sugarát — szólott — csak akkor növekedhetik, ha a nap lemosolyg rá; a száraz föld óhajtja a langy esőt, csak akkor temhet, ha az megnevdesíti; a barna éjszaka óhajtja a holdnak kedves arcát s a csillagok rezge sugarit, hogy fényt nyerjen; a mi a virágnak a nap, a földnek az eső, az éjszakának a csillagok: az a szívnek a szerelem; éltetője, üdvadója, boldogítója. De ritka gyöngy e szerelem, ritka mint a fűvény gyémántja; boldog a ki birja, boldogtalan a ki nem. A ki birja, annak keble zöld virány; minden érzeménye egy egy virágszál, minden gondolata boldogító: ki nem birja, annak keble messze messze tartó sivatag, mellyen nem növekszik virág, mellynek fűvényében nem nő a növény; minden érzelem rajt kin, minden gondolat fájdalom. — Meg ne háborodjál, hatalmas chán, — folytatá Kar-el-Amel — egyedül az ifju szivről szólottam. A gondolkozás idővel egészen megváltozik.

— De hiszen van kétszáz háremhölgyem — kiáltott fel a chán — s kétszáz közül nincs-e csak egy is ki engemet szeretne?

— De szeretsz-e te csak egyet, tisztán, forrón, igaz szívből? Más a háremhölgy szerelme, melly kényszerített, s más a szabad nőé.

Mirza chán gondolkodva horgasztá mellére szép fejét.

— Kar-el-Amel, a mindenható Allahra, jósold meg nekem a csillagokból, fogom-e én az illy szerelmet birni valaha?

Az agg férfit szigorú pillanatot vetett a chánra.

— Fel akarod-e tártani a végzet e csalhatlan könyvét előtted, halandó? A föld biralmát meghódíthatod ugyan, de a mulhatlan világ nem lesz a tied!

Az ifjú chán neheztelő pillanatot vetett a bölcsre.

— Hazudni az nem fog — szóla az agg — s hazudni nekem sem szabad, belőle jósolván; s ha talán szerencsétlenül ütne ki számodra?

— Allah nagy és hatalmas, kezében van sorsom, el fogom türni, bármi legyen is az.

A lámpa kékes fénye olly sajtyszerűen lobog . . .

Egyszerre az agg jósz felemelkedék, s a nagy könyvet felnyitá, eléje vonván a lámpát.

Hosszu vékony ujjaival egy helyre mutatott.

A chán olvasá a perzsául irt mondatot:

— Be alem nemi ressed thalibi meknun.

Kar-el-Amel magyarázólag mondá:

— Ki föld felett hajhász, földi kincset nem birand; a jövő, hatalmas ifjú chán nincs a földnek tudtára adva.

Az agg férfit ismét forgatott a nagy könyvben; egy helyen ujra megállott.

— Olvasd tovább — szólott a könyvre mutatva.

— Herki amed bedschi han mirewed es dari fena.

— Bárki jött még e világra a mulandóság hajlékából, ismét eltűnendik — szólottompán a jósz.

— És mit akarsz ezzel? — kérde Mirza, az aggra vetvén szemeit.

— Hogy csekély a halandó arra, hogy pillantatát a halhatlan fölleplezésére fordítsa.

— Ne légy kérlelhetlen, Kar-el-Amel — szólott esdőleg a chán — bőven megjutalmazom fáradságodat. Előbb említéd, hogy a szerelem nyugasztaná meg szívemet egyedül, oh jer, jósold meg, hol találhatom fel őt, kit szeretni fogok; tárd fel Mirza chán előtt a csillagok csalhatlan rejtélyét.

— Legyen tehát — szólott Kar-el-Amel — la illah il Allah, Mohamed resul Allah! kövess.

S ujonta megindultak mindketten.

Kar-el-Amel megragadá a lámpát, s azon ajtónak irányzá lépteit, a merre bejöttek.

Ismét áthaladtak a hosszú sikátoron, ismét fölértek a rom egyház tág terére. Az agg férfit kivezeté Mirzát annak elejér; ott leborult mellére helyezett kezeknel, s rejtélyes szózatokat rebegett; majdan megragadá a chán kezét, figyelmesen vizsgálta, azután szólani kezdett:

— Nézz oda fel, hatalmas chán — miközben az égre mutatott — milliárdnyi

csillagok ragyognak oda fent, milliárdnyi csillagok tekintenek reánk. Minden embernek meg van saját csillaga. E csillagra rá van írva megváltozhatlanul az embernek végzete; boldog, kit nem ér a sorsnak balkeze, boldog, kinek csillagán az üdv van írva; boldogtan, kién a fájdalom.

— És mellyik az én csillagom?

Nézd ott azt a ragyogó csillagot, szóke fürtje mikép lebeg, milly fényesen, milly ékesen!

— Látom — viszonzá a chán — tovább!

Az a te csillagod, Mirza chán — szólott folytatólag Kar-el-Amel, s figyelmesen vizsgálá a csillagos eget.

Nyugodt volt minden, csak a Tsorguna mormolt, csak a szellő bolygott a romok között.

Az agg jós újra megszólalt.

— Látod azt a kisebb csillagot, Mirza, melly a tiedh ez közeledik?

— Látom — viszonzá a chán egyhangulag.

— Az szerelmesed csillaga, azé kit szived kiválasztand az emberek lányai közül, hogy boldogítsa a hatalmas Mirza chánt.

— És mit olvassz csillagainkról?

— Messze messze arra nyugot felé, más hazában, idegen földön él egy nő. Ifju mint a kelő napsugár, szép mint Hafiz kedvese, szeme mint a menny boltozata, fürte fekete mint az éj, termete sugár mint Libanon czédruza, szerelme forró mint a napsugár, csak ezen hölgy boldogíthatja Mirza chánt!

— Lehetséges-e — kiáltott fel a chán, megragadva a bölcs férfiú kezét — lehetséges ez, Kar-el-Amel?

— A csillagok nem csálnak hatalmas chán — szólott a kérdezett mély nyugalommal.

— Továb, tovább — nyugtalankodék a chán.

— Mirza chán hosszú keresés után megfogja őt találni, túl messze hazában; ha meglátta, lehetlen lesz felednie, birnia kell őt, azt parancsolandja a szív, s a szívnek nem lehet ellenállni. S Mirza chán a nőt birni is fogja, szeretendi, tisztelendi, imádandja; Mirza chán boldog lesz mert szeretni fog. . . . És a nő — — —

E szavaknál Kar-el-Amel egyszerre reszketni kezdett és szemei meredten futották végig az ég boltozatát.

Halvány meteor futott végig az égen s lebegve a tengerbe hullott.

— És a nő? — kiáltott fel Mirza, ijedten tekintve a csillagjósra.

Az mellére helyezte kezeit, s egész testében remegve mélyen meghajtá magát a chán előtt.

— Hatalmas Mirza ne kényszeríts a szólásra, mert a csillagok nem hazudnak.

— Szólj, Allahra szólj — biztatá nyugtalanul Mirza — fog-e nő engem szeretni?

— La illah il Allah! kimondom tehát: A nő nem szeretheti Mirzát, mert megfoghalni! — zúgott tompán Kar-el-Amel a csillagjós.

— Lehetlen, lehetlen — kiáltott fel a chán s visszatántorodék — s honnan tudod te ezt?

— Nézz oda, a kisebb csillag szerelmesed csillaga nincs többé az égen, lefuttott a nagy tengerbe, s kinek csillaga letűnt, azt eléri a halál.

— Iszonyu, iszonyu — kiáltott fel Mirza — s nekem őt mégis bírnom kell. Vi-

gyázni fogok rá, mint szemem világra, imáimat érte küldöm Allahhoz s ő megfogja hallgatni szavaimat.

Kar-el-Amel kételkedve rázta fejét.

— A csillagok nem csalnak — susogta magában.

— El el nyugot felé, abba a más hazába — kiáltott a chán.

Rövid idő múlva az éjnek hallgatag esendét tomboló paripa léptei zavarák.

Halad halad a lovag, sebesen, mint a zugó vihar.

Átkelt már a Tsorgunán, bokrok, mezők, hegyek maradoznak utána; Inkerman romjai csak alig alig látszanak már feléje.

Száll száll a lovag, sebesen mint a fecske. gyorsan mint a zugó vihar.

(Vége következik.)

TAVASZVIRÁNY TÉLI RUHÁBAN.

I.

Korunkban az elégtelenség nem érzi magát otthonosan tüzhelyeinknél. A gyors összeköttetésnek naponként tökélyesülő eszközei könnyű érintkezésbe hozzák a legtovább világréseket, s minden vasúti vonat, minden gyorshajó, mely a társadalmi boldogság, az életkényelem és élvezet emelésére szolgáló új fölfedezésekkel, új találmányokkal, új fogalmakkal érkezik hozzánk, a közélettelenségnek egy-egy részét viszi el cserében árucikkéül.

Ismereteink szaporodnak, látkörünk szélesedik, s a legközelebbi eredmény az, hogy megnőnek a vágy szárnyai, s megunva szerény igényeit, mindig merészebb czélokkal, ohajtásokkal foglalkozik. És midőn röptében emelkedve szigorú külbehatások, sőt nem egyszer a kéréletlen természeti elemek korlátaiba ütközik, nincs elég akaratere sem a lemondásra, sem pedig arra, hogy az akadályokon diadalt vivjon.

A legsöndesebb, hogy úgy szóljak — legphilosophiaibb kedély hamar elveszti illy esetben ama zománczot, melyet az elégtelenség és nyugalom tesz sajátjává. Az elégtelenséggel aztán egyszerre születik a boldogtalanság, minden időben ikertestvére amannak.

Szép hölgyeinknél, kik végzetszerűleg nagyobb mértékben alatta állanak szívök és vágyaik uralkodásának — bocsanat nyíltságomért — sokkal súlyosabb e baj általánfogva. Náluk az ohajtásnak sasszárnya van, s ha meg nem közelíthetik a ragyogó napot vagy a csillagok ábrándos hazáját, legtöbbször inkább egy elégtelten s megunt élet kétségbeesésinek akarnak áldozati lenni, hogy sem e föld s a sorstól nyert helyzetök költészetével igyekezzenek a kedély-frissesség mindig viruló tavaszát körükben megtartani.

Az alkalmazástól függ azonban minden általános igazságnak értéke s szavaim, egy tárgyra vonatkoznak, melyről némieket elmondani nem leend épen korszerűtlen.

Midőn bevégezte munkáját a ködös ős, és lesárgult, elhullott minden falevél, a dér lefonnyasztá kertünk virágait, az éji hideg fagyvirágokat fest ablakainkra, s benn olly szűk a négyfal köre, kívül olly komor minden; a legnagyobb rész alig tesz egyebet, mint panaszkodik unalom s rút idő miatt, vagy sohajt a kikeletért és a te-

nyésztó évszak után kevesli a kárpótlást, melyet a rövid farsangi időszak szórakozásai nyújtanak a dermesztő hónapok nélkülözése miatt. Pedig szabadságában állana folytonos tavaszt varázsolni ablakaiba, mulatni gondosan ápolt virágaival, melyek illatozása paradicsomivá teszi a léget szobánkban, s viruló színe oly kedves a szemnek.

Merem mondani, hogy mikor a zord idő szobánkba szorít, a kedély vitorabb, elevebb egy virágházat képező ablak függőnyei mögött, mint a legkényelmesebb szobában virág nélkül, azt meg már nélkülöm is tudja minden hölgy, mennyi bájt nyernek arcvonalmái, midőn ablakán keresztül pillantásait szórja virágitól.

És mégis milly kevesen adnak téli szállást szobáikban e hálás családnak, milly kevesen fordítanak csak némi gondot is a téli virágoztatásra, milly kevésre megy még nálunk a virágserepek száma, és ott is, hol téli virágtenyésztésre kedv mutatkozott, csakhamar csökkenti azon körülmény, hogy a legszebb virág is elbetegesedik, elsatnyul néhány nap alatt sokszor igen csekély ok miatt, melyet ügyesség könnyen észrevenne s eltávolítana.

Az angolok kétségtelenül legmesszebb haladtak a virágtenyésztésben is, pedig nedves éghajlatuk nem kedvező s a széngöz nagyon ártalmas reá nézve városaikban. Hanem valamint mindenben, mi a házi életet kelemessé teszi, úgy ebben is a legtöbb gyakorlati tapintattal bírnak, s igen jól tudják, hogy télen át alig lehet kedvesebb a léleknek, mint minden pillanatban élvezhetni egészséges virágok édes lehelletét.

A „greenhouse companion“ szerkesztőjének hét szabálya összefoglalja mindazt, mire a téli virágoztatás körül ügyelni kell. E hét szabály következőleg hangzik:

Először: Főszabály az ugy nevezett szobai kertészethez csupán erős és könnyen virágzó cserépnövényeket választani. A gyengédebb fajok többnyire hálátlanok, folyvást senyednek, roszul néznek ki, s ez által a legbuzgóbb virágtenyésztőt is rövid idő alatt elkedvetlenítik.

Másodszor: Gondoskodni kell, hogy a cserépben, a víznek könnyű lefolyása legyen. Miután az alsó nyílás egy cserépdarabbal jól befedettet; erre legalább újjnyi vastagon apróra tört cserépdarabokat vagy kavicsot kell tenni. Különbön soha sem bizonyos vajjon a víz nem állt-e meg a cserép allján, s a virág nem jut-e tönkre túlságos öntözés által.

Harmadszor: Nem kell elmulasztani a szobába szánt növénynek ritkább és homokosabb földbe átültetését, mint minőben különben lett volna, nehogy azon esetben, ha az öntözés néha több napokra félbeszakasztatik — mi ittott nem egyszer történik — a föld annyira megkeményedjék, miszerint a víz többé kellőleg át nem járja.

Negyedszer: Ki cserépei alá kis tányérokot rak, ezeket félig töltsé meg apró kövecscsel, vagy a cserép alá három egyforma magasságu polczozatot tegyen, nehogy a cserép alsó része folytonosan vízben álljon. Ha ezt nem akarjuk, ugy öntözés után egy óra mulva a tányérokban maradt vizet szivacsos ki kell szednünk.

Ötödször: Tiszta időben gyakran be kell fecskendeni a növényeket, hogy ezáltal portól és szennyől tisztán tartassanak. Midőn pedig a fecskendővel tisztítás nem sikerül, minden levelet szükséges időnként megmosni.

Hatodszor: A cserépbeli növényeket a szobában is mentől több friss levegővel szükség ellátni. Ha tiszta időben künn néhány foknyi a fagyponct fölött, az ablakokat ki lehet nyitni, de csak addig tartani nyitva, mig a szoba mérséklete 9—8 fokig s nem lejebb, alászáll. Ez azért szükséges, hogy a gyakori fecskendés által szükségkép támadt nedvesség eltávolíttassék; a növények jó állapotban maradnak, megtartják friss

zöld színöket, ha nem nagyon hideg helyen tartatnak, azaz a fagypont fölött 9—8 fokú légmérsékben, de a nagyon meleg is ártalmas.

Hetedszer: A növényeket lehetőleg közel kell az ablakhoz tenni, s ez mindig tisztán, világosan tartandó; mert a világosság, a sok világosság éltető lelke a növénynek!

Ime röviden a szobai virágtenyésztési hét főszabálya. Azonban ott hol a virágkedvelő egyedül rendes lakszobájának ablakaira van szorítva, s a portól, sebes légmérsékleti változástól kellőleg óvott külön szobával virágai számára nem rendelkezhettek, még némi részleteket tudni kell, s nem leendő felesleges a virágfajok közti választást is a legalkalmasabbak elősorolásával könnyíteni, valamint arról is mondani pár szót: mikép adjunk virágainknak télen veszélyeztetés nélkül friss levegőt? miért szükséges a virágleveleket gyakrabban megmosni? mire kell ügyelni az átültetések körül? és a többi.

Közelebb folytatom a szerkesztő s a közönség engedelmével, részletesen. △

TARKA KÉPEK.

Vidéki freskó állapotok, élő originál után. Közli a nemzeti freskók jurium és bonorum directora.

I. Állapot.

Tartalom: Egy sűrű levegőn paripázó litteratus és legulejus falusi tollesősz (magyarul jegyző), következő soraiban tüzi fát instál X. helységre egyik generosus táblabirájától.

Az eredeti levél szórul szóra:

Különösen tisztelt tekintetes ur! Miután X. helységre Előljáróságai legalább elsőmérjük a hivatal pontos eljárási kötelessége pontos teljesítését, csak akkor lehetett az eljárás tökéletesítve, ha a teljes című uraságok ennek ápolására segédkeztek a haszonbérülő urakkal egyetemben segédkeztek nyujtandanak!!! de ha a helység háza rideg és fagyos állásban áll!... ha mondom az element megczáfolására, tisztelt uraságtok akkor, midőn a tanácssteremnek rendezethelye a légszerinti visszaütést vághatja által a felmelegítés adja által a rendbeszedést befolyó végzésre nézve: mellyre nézve egész illendőséggel felkérem a tekintetes urat, hogy használandó szivessége szerint e szegény helység háza alkalmas melegítésére szükséges fűteni valót, a mit már egyszer kértünk, nem nagyobb, csak kisebb részbe mielőbb megadni kegyeskedni méltóztasson. Maradván mély szeretettel és teljes tisztelettel a tekintetes urnak mindenkori kész tisztelője és szolgálja:

Doromb András, jegyző.

Továbbá megvizsgálva és helyben hagyva:

Puli Mihály, gymnök és helyeddes bíró m. k.

II. Freskóállapot.

Tartalom: Nagykálló városban 1825. évi farsangi napok alatt Burgerbál tartatván a kávéház teremében, ugyanazon bálban bizonyos garázda csizmadialegény pisztolyát elsütötte, s általános rémülést okozott a gyöngébb idegzetűek között. Mire való nézve az illető excessus kitapogatóására tisztí nyomozás tétetvén, több tanu között, Láng Ferencz kállai kávé s előszóllított, ki is a deputált szolgabíró s esküdtársa előtt következő vallomást tón.

Kérdés: „Mi a neved? ... Hány esztendő vagy?” stb.

Felelet: „Nedfenkilenc esztendes. Hát az id volt. Fasshingba sokan foltak, minden emper, mester emper a Purker Pál. Én hallik hat azt montál a csizmadia lekényed foltál. E löttél — a szálába löttél. Én kértezted, a montál, hod a casztellánus parancsoltal. Ezt palhany pupliciter (palam publiciter) mondoltad, hogy a castellánus adták a kezembe. Kérdezted volna é a Curázi eszt a Pisztol elsütik. En makadra vállaltad, elsütik. Mar most a csizmadia lekényet mester emper, — kinek hivnak nem tudik. A pisztol tekindetes Kállay Gapor urhoz én elfinni, — már most ott fan. A szuszter is tudod a pisztol mikor oda adtad. A Kállay Gapor inassa is lattad a pékné furcsa tolkot montani, ő mek ijjedtél, — de nem lelte paj senki.

BUDAPESTI HIREK.

> Küszöbünkön levén a tél, sietünk t. olvasóinkkal, bizonyos ez időszakban gyakori bajok ellen, némely — részint saját, részint mások tapasztalása után — sikereseknek bizonyult szereket közölni, ezzel is bebizonyítandók azon t. olvasóink iránt minden pillanatban tanusított jóakaratomkat, miszerint előlük még a szelet is felfognánk saját ujdondászi keblünkkel, ha csak lehetne. — Kik tehát t. olvasóink közül a Délibábon kívül még a „Nesze semmi fogd meg jól“-t is szándokoznak elolvasni, figyelmeztetjük azon véghetlen nevetés megállítására, mit az humoristicocomimus tartalmával előidézni fog, — óvszerül idejekorán szerezenek be valamely ásitásgerjesztő versfüzért, millyenekben szinte nem szükölködik termékeny irodalmunk. Ha kiknek tyukszemeik nagy számban volnának, az egész jövő tél folytán ne tánczoljank egyebet magyar táncznál, — és tyukszemeik mind megvakulandanak. Tanácsoljuk pedig mindenkinek, hogy magát jól felfegyverezze kukucsacsal (gucker), mert e szer két végénél fogva két baj ellen véd mindenkit: 1-szor ha a szerelem örvényébe vagyunk esendők, akkor a nagyító végít fordítjuk és imádoztunk hibáit azonnal észreveendjük, mik pusztá szemeink előtt örök titkok maradnának; 2-szor valahányszor hitelezője közelit valakihez, fordítsa a másik végét és így mindig vigasztaló távolban látandja őt. Ki pedig a szerelem olvasztó lánájába már beleesett, az nagy baj, mert a szerelmet gyógyítani nem, csak valamennyire enyhíteni, a csókkal, lehet — egyébiránt legyen nyugodt, mert a szerelem mai időnkben, nem halálos betegség többé; többnyire magától el szokott mulni szépen. Kik t. olvasóink közül még e tél folytán okvetlen férjhez menni, vagy megházasodni szándokoznak, azok vegyék meg az 1850-

diki kalendáriumot, abban hosszabb a farsang. Végre, ha t. olvasóink sorában találkoznának szerelemföltők, azoknak tanácsoljuk: járjanak behunytt szemmel mindig.

* * * A drámabíráló választmány ismét egy új eredeti népszínművet fogadott el Szigligetitől, czime: a cigány.

> Mult kedden délelőtt az alagut áttörése alkalmával annak első megnyitása ünnepélyesen vitetett véghez; az alag hossza 190 öl, és két év lefolyta alatt egészen elkészülend. Ez első alkalommal vagy 15 ezeren tekinték meg, és megtekintés végett hallomás szerint, valamely vasárnap újra ki fogna nyitítani, csekély bementi díj mellett, melly is egy alaguti beteg munkásnak kórházi költségei fedezésére fordíttatnék.

> Mult vasárnap nyitattott meg az or. termény kiállítás es. k. főherczeg Albert Kormányzónk és fenséges neje Hildgarde Főherczegasszony által.

> A magyar tudós társaság e hó 8-án tartott nyelvészet osztályi ülésében Toldi Ferencz titkár, négyrendbeli helynévleirást, mellyek már az ismert e részbeni felszólításra küldettek fel, mutatott be és Czuczor Gergely a nagy szótárból 4 cikket olvasott fel.

> Mult vasárnap a császárfürdőben szüreti koszorú ünnep tartottt befejezéseül a budai szüreteknek. A válogatott közönség nagyszámmal jelent meg.

> Irodalmiak. Nemsokára elfogyják a tajtót Degré Alajos beszélyei; 27 darab leend két kötetben. Dallos Gyula Britt virágok czim alatt egy költemény gyűjteményt szándokozik kiadni Angolhon nevesebb költőiből fordítva. A Kemenei czimbalom Szelestei Lászlótól 2-ik kiadásban képekkel ékesítve a jövő vásárra kikerülend sajtó alól. Kővári László, az Erdély régiségei írója, egy új nagyobb mún dolgozik, czime: Erdély nevezetes családjai és emberei és azok befolyása hazánk- és nemzetünkre; a mű két kötetre terjedend ékesítve családfők, czimerek rajzolatai-, arczképek-, kéziratmásolatok- és egyéb nyomatokkal; ára 5 pft leend.

> A jelen october-novemberi képmutárlatból Főherczeg Albert Kormányzónk Sterionak lovak behajtása a tilosból festményét 300 pfton megvette, és gr. Elz Borsosnak a drótos festményét szinte 300 pfton tette magáévá. Az egész kiállításban figyelmet gerjeszt egy egyiptomi képzeleti tájkép, állítólag Markó Károly ifju korából, melly olly ragyogó fantasiára mutat, millyennel csakis egy ifju lángelme birhat.

> Székely Imre hazánkia a jövő tavaszra ismét Londonba készül, s már jelenleg az ott előadandó darabokon dolgozik.

> Bernát Gáspár a tiszavidékről Pestre visszaérkezvén, magával hozta Lavotta hegedűművész Szigetvárostoma czimü, egyik legjelesebb művét.

> A szeged-félegyházi vasutvonal építése olly gyorsan halad, miszerint annak megnyitása jövő hó 15-én már megtörtéend, de hogy ez által a szegediek minket vagy mi pestiek a szegedieket fogjuk-e megközelíteni, azt még bizonyosan nem tudhatni.

> Hildgarde gözös utóbbi utjában éj idején egy tutajjal összeütközött, a rajt levő 17 csajkás közül 4 a vízbe fult, a többi kimenekült.

> A napokban egy kis gyerek vigyázatlanság következtében a negyedik emeletről leesett az udvarra és a kövezeten összezuзва szörnyet halt — — a hanyag gondatlanságot bünteti legsúlyosabban az isten.

> Egy városi rendelet következtében ezután minden építendő ház kapujának

olly tágasra kell hagyatnia, hogy azon tüzvész esetében a fecskendő beférhessen az udvarra.

> Uj-Pest a haladásban túlszárnyalja bátyját, az öreg Pestet, ott ugyanis egy baromfinevelő intézetet szándokoznak felállítani.

Felszólítás s kérelem Azon t. cz. hazafiak s honleányok, kik szivesek voltak a nemzeti színház nyugdíj-intézeti kormányzó választmány által kibocsátott Gyűjtőleveket elfogadni; ezennel ismételve tisztelettel felszólítanak: hogy azokat — bármi lett légyen is kegyes közbenjárásuk eredménye — minél előbb, de legkésőbb a f. é. pesti novemberi vásárra Mltgos Ürményi József cs. k. kamarás s nemz. színház nyugdíj-intézeti kormány választmányi elnök úrhoz (Pest, Bálványuteza, Ürményi ház 1-ső emelet) okvetlenül beküldeni méltóztatassanak. Pest, oct. 22. F á n c s y L a j o s, nemz. szính. nyugdíj-intézeti k. választm. tag s jegyző.

VIDÉKI SZEMLE.

K a s s a, oct. 24.

E hó 6-án „Don Sebastian“ Donizetti nevét halhatlanító utolsó daljátéka, nagy közönség előtt köztetszést nyerve sikerülten adatott. Toperczerné (Zayda), König (Sebastian) és Filipovics (Camoens) egyformán jelesek valának és többször zajosan kihivattak. A kardalok jól sikerültek. Az egésznek kiállítása fényes volt, és a Bús Ferencz által festett diszitmények különösen tetszetek. — 8-kán „Liliomfi“ derék Szigligetink ismert jeles népszínműve mulattatólag adatott. Szabó a czimszerepben tetszett. Nézők számosan. — 9-kén „Proféta“ Mayerbeer nagyszerű daljátéka felemelt magas bementi árak ellenére tömött színházban igen fényes kiállítással szinpadunkon először kielégítőleg adatott. Toperczerné, a valóban igen jeles (Fides), igen jeles volt és zajosan megtapsoltattott. Erdélyi Mari (Berta) és König (Leyden János) látható iparral működtek és tetszetek. Filipovics (Oberthali gróf) ma is jeles volt. Havi, Mezei, Vincze a három anabaptista igen jól sikerült lízító hármás dala zajosan megtapsoltattott. Az ügyesen ellejtett korcsolyatáncz ismételtetett. A diszmenet minden tekintetben nagyszerűen fényes volt, és az egésznek szakértő fáradhatlan rendezője Szabó, valamint a többi egyes működők is többször kihivattak. — 10-kén Közkívánatra „Don Sebastian“ közkedvességű daljáték kielégítőleg ismételtetett. — 11-kén „Proféta“ daljáték némi változtatásokkal és rövidegekkel számos közönség előtt rendes bementi ár mellett ismételtetett. Toperczerné, a jeles Fides, az itteni közönség méltó kegyeneze és Erdélyi Mária (Berta), kit az igazgatóság, szép tehetségei ellenére, nem tudni, mi oknál, itten igen gyéren léptet fel, koszorúkkal és virágbokrétaikkal megtiszteltettek. Az előadás ma is kielégítő volt, a korcsolya táncz, a nap feljövetele jól sikerültek, azonban a helyes ok nélküli rövidítések a nagyszerű daljáték belbecséből sokat levontak, és mi az utolsó előadást minden esetre sikerültebbnek ohajtottuk volna látni. A társaság innen 14- 15-kén Miskolezra ment, honnan november elején Aradra téli színhelyére menend. Komáromi Alajos jeles tehetségű fiatal színész hosszabb idő óta betegeskedven, őt kitünőbb szerepeiben nem láthatuk *).

K. L.

*) Megbocsát t. levelezőnk, hogy becses levelének többi részleteit kénytelenek vagyunk nélkülözni.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

— **Liszt Ferencz** Párizsban mulat, s adandó hangversenyei iránt a legfeszültebb várakozással vannak minden körben. A lapok magasztalásokkal halmozzák, s közönségesen el van ismerve, hogy a legnagyobb zeneművészek kiváló tulajdonait magában egyesíti.

— **Franciaországban** a szentek általános, még pedig minő széles alapu, általános szavazat alá kerülnek. Lille közelében egy helység fölépített templomát, és két oltár védszentjének kiválasztásában semmi nehézség sem fordult elő hanem a harmadik oltárra nézve a népség meghasonlott. Némellyek szent Józsefet, mások Rokust, míg ismét mások Czécziliát akarták választani s meg nem egyezhetvén, a falu népsége szavazott, még pedig szavazatjoggal ruházottatott fel minden gyermek, ki már beszélni tudott. A győztes, szent Czéczilia lőn.

— **Berlinben** egy kézműves annyira szíven hordozza ujon született gyermeke jövőjét, hogy harmincz embert hívott meg keresztapául a társadalom legkülönbözőbb osztályaiból összeválogatva, nem gondolván meg, mily nagy háborut idézhetne elő e harmincz ember között ama netán bekövetkező körülmény, ha a gyermek árvaságra jutván keresztapai gondok alá lenne kénytelen vonulni, mert mint mondják: Poroszországban a keresztapák nem csak czimmel, de kötelességekkel is birnak. A szegény kézműves azonban lakolt apai előgondoskodásáért; mert egy régibb törvény szerint öt kománál többet nem szabad hívni, s ki többet hív, minden ujabbért hét és fél garast fizet büntetéskép.

— **Amerikában** igen természetesnek találja mindenki, ha kivált a társadalom középpontjairól távol eső vadonokat népesítő emberek többféle mesterségben jártasok, sőt ez nagyon mindennapi. Azonban ebben is lehet kitűnni. New-Yorkban egy ember minden tavaszon, midőn a gazdasági eszközöket előszedik a kamrából — a legjobb s legkeresettebb kovácsműhelyt tartja, nyáron át és őszszel kapós építómester, télen pedig a legujabb divatu férfiöltönyeket szabja szalonjában. Ezeken túl, ha egy kis üres ideje akad, elmegy valamelyik gyárába munkásaival dolgozni, s közben beszél azon dolgokról, melyeket látott és hallott, midőn fiatalabb korában a világot matrózkép körülutazá. Ez aztán inkább ezermester, mint a ki most pénzért mutogatja magát.

— **Kuba** s Éjszakamerika között létesítendő tengeralatti telegráf készítésére három yankee vállalkozott, s a törvényesített szabadalmat megnyerte. Csak fel ne találják, mikép lehet víz alatti telegráfon seregeket szállítani.

— **Az arányhala** kedvelői igen jól tudják, hogy apró állataik szívök szörnyü fájdalmára nyáron által igen sokszor a halál áldozataivá lesznek. Felfödöztetett, hogy ez ellen legjobb óvszer a vizes edénybe egy növényt tenni, melynek neve: *Pistia aaxensis*, s melly a vízben vegetálván, a halakat megmenti a haláltól.

— **Hamburgban** egy plafond-járó ember — neve Zelesky — mutogatja magát. A terem mennyezetén mint légy sétálgat előre hátra, s fejével leveri a nézők kalapjait, ha t. i. a terem alacsony, s a nézők magosak. Nem volna jó ezen ágával a művészetnek a közönséget, akarám mondani, azokat megörvendeztetni, kik nagyon

neheztelnek, hogy nemzeti színpadunkon még csak az Ál-Pepita sem mutathatja magát.

— Az assyriai kiadások, melyekre az angol kormány évenként roppant összeget fordít, naponként újabb és újabb adatokat nyújtnak egy nép történetéhez, mely évezredek előtt szerepelt a világ színpadán. Közelebb a kiadások vezetője Layard egy roppant kőfaragvány talapzatánál apró feliratokat talált, melyek a bibliai történetek közül tökéletesen igazolnak némelyeket. Így azon történet, mely a királyok II. könyve 18. fejezete, 13—15 versében van megírva Hiskiáról, a jeruzsalemi királyról, miképp rontott be t. i. ennek tartományiba s miképp vetett reá sarezot az assyr fejdelem, egy talált feliraton aként van örökítve, hogy első tekintetre mutatja az összehasonlítás a bibliai történetet, azon különbséggel, hogy Judea királyát a felirat Hesekiának nevezi s az assyriabeliek részéről támadást igazolni igyekeznek, mi minden században és minden korban már annyiszor ismételte magát.

— Pronay Gáborról (hazánkfia) egy munka jelen meg közelebb Lipcsében német és francia nyelven a magyarok szokásairól, vagy Eszther írójának új szavát használva, ildényeiről. A rajzokat e munkához Weber és Sterio készítik. Mi nem tehetünk róla, hogy ezen irodalmi újdonságról a külföldi rovatban vagyunk kénytelenek emlékezni. A munkát szabad lesz megjelenése után a szerző engedelmével bárkinek magyarra fordítani.

— Petra Camara a spanyol tánczosné Bécsbe érkezett s már fel is lépett.

— Brüsselen azon nap, melyen Párizsban, szinte színre kerül Dumas Sándornak „La jeunesse de Louis XV.“ című drámája, mely ekkorig arról nevezetes, hogy öt nap alatt íratott szerzője által egy betöltött darab helyett, mellyről közelebb említést tevének.

— Mitchell a st. jamesi francia színház igazgatója felhagy törekvéseivel s visszalép. Ő Londonban először német színészettel üzkeredett s a német classicusok jóvedelméből szép nyereséget remélt, később francia társaságot szerkesztett össze, de ez sem megy úgy, mint kíváná. „Jaj de csak így jár minden az ég alatt“ a mi t. i. nem a kor s helyzet igényeiben birja alapjait.

— Fay Gusztáv Fiesco című operájá, mely nálunk előadásra nem fogadtatott el, Majlandban közelebb színre kerül. Ezen opera a magyar irodalomban némi kis vitát idézett elő, s e figyelem Fay Gusztáv iránt kétségtelenül atyja, az egykori magyarszínházi igazgató iránti tiszteletből származott. Természetes hogy a vita nehány, az opera ismeretébe avatott között foroghatott s a közönség előtt utoljára is eldöntetlenül maradt a kérdés. A majlandi előadás sikerére annál kíváncsiabbak vagyunk.

— Párizsban bizonyos Despreve nevű vegyésznek sikerült szénanyagból egy gyenge galvan-telep segítségével apró gyémánt lencsékét előállítani, melyeket ékszerbe ugyan mód nélküli kicsinségök miatt használni nem lehet, hanem a világosságnak nyolczszoros törésénél fogva e lencsék a nagyításnak egy új s valószínűleg igen gazdag világot nyitják meg a buvárlat előtt, s minden esetre bir fontossággal miután körülbelül itt az idő, melyet Newton megjövendőlt, azt mondván egy helyen: Nem sokára át fogják látni a microscóp fontosságát, és nem leendő művelt család, melynek asztaláról hiányoznék. Egy másik vegyész szinte Párizsban, szinte éveken át foglalkozott a gyémánt előállításának föltalálásával s közelebb csakugyan feltalálta mi sokszor a gyémántnál többet ér. Ez ember minden vagyonát kísérletekre költötte, gyémánt és rubin darabokat bontott fel, s olly erős hittel beszélt környezetének törek-

vései közel sikere felől, hogy senki sem kételkedett. Nem rég egész nap szobájába zárkozott, nem evett nem ivott, hanem kísérletekkel foglalkozott, míg végre egy vegyész-készület segélyével — véget vetett életének.

— A franczia császár hamburgi követségénél 1000 frankot utalványozott azon emlékszobor költségeihez, melyet Eutinben a híres zeneszerző Weber Károlynak állítanak.

— Horaz Vernet, kit jelenleg a világ első festőjének tartanak, a festészet körül nevezetes felfedezést tőn. Ő festékeit olajfaolajjal készíti s midőn a kép készen van, a vászon alá bizonyos földnemet tesz, melly az olajfa olaját magába szívja, midőn ez megtörtént, bevonja a képet egyszerű tiszta lenolajjal. Jelenleg Vaillant marsall életnagysági képét festi illy módszerrel.

A calvadosi prefét elkoboztatta Lajos Napoleon mellszobrait, mellyek gypsből árultattak, azt adván okul, hogy azok a császár arczképét eltorzítják, s annak az igazsággal s a császár jellemével ellenkező kinyomatot adnak. Bizony ha ezen elv s eljárás minden arczkép s minden életírás irányában alkalmaztatnék, igen sok író s ugyan annyi festő nagyon megjárna másutt is.

— Hugh tábornok, ki az angol kormány által és ennek költségén Ausztralia éjszaknyugoti lakatlan s még egészen vad és több száz mértföldet tevő vidékeinek átvizsgálásával megbízott, elment rendeltetése helyére, magával vivén egy csapat geologot, matematikust, geographot s egyéb természetbuvárt.

— Aniógara-zuhatagról tudva van, hogy folyvást továbbutazik, s eddig azon véleményben voltak a tudósok, hogy végre elérvén az Érie-tavat, ennek lecsapolására szolgálánd természetes csatornául. Silliman legujabb vizsgálatai ezt megczáfolják; ő azt mondja, hogy a zuhatag még két mértföldre sétál visszafelé, s ott igen kemény vízmosással daczoló mészkőre találván, meg fog állani. Öregségére conservatívva leend.

— Payne vegytudós Párizsban, Liebig és Moleschott ellenében bebizonyítani igyekszik, hogy egy adag jó kávéban tejjel vegyítve, két annyi tápanyag van, mint egy adag husban. A cikoria pedig féleynyi táptartalommal bír.

— Londonban a bortermesztés igen olcsó s egyszerű módját találták fel. Rhabarba növény-vegyülettel, mi Angliában természetetik, igen jó champagnei készül, s azt állítják, hogy ama növénynek czukortartalma a bornak igen kellemes izt s zamatot ad.

— Hamburgi tudósítások egy új világhírű tenorista feltalálását hirdetik. Bizonyos Schmidet emlitenek ritka hangtehetségével, s annak bebizonyítására, hogy a világhírre emelkedésnek minden biztosítékait egyesíti, elmondja, s pedig komolyan egy lap, melly rokonsági fokozaton áll a megnevezett, egy híres zeneszerzővel, több színesszel, énekessel és színházigazgatóval.

— Franciaország egyik falujában különös módon elevenitettek fel egy fiatal embert. Görbe lábszárát, hogy koporsóba tehessék el kelle törni, s erre ő aztán felébredt.

— A japáni állapotokról egy amerikai lap hosszú vázlatot közölt s utána kisebb nagyobb kivanatokat készítettek az európaiak. Mi is közlünk pár érdekes pontot, s igekezni fogunk, hogy a rövidségben minden másokat felülmuljunk. A népszokások bizonyosan érdeklík olvasóinkat. A japani császár Thinkan 21 éves, palotája Jedoban erős falakkal s ezen kívül széles csatornával körülvéve. Fegyvertára palotá-

ával van összekötve, s háboru idején ide vonul. Ha kilovagol, mi igen ritkán történik, erős fedezettel van körülvéve, s vele megy 10—12 miniszter ép úgy öltözve, mint ő, hogy valaki meg ne ismerje, s merényt ne követhessen el ellene, annyira fél alattvalótól. Ha a városou végig megy, mindenki földre borul, s senki se merje fejét felemelni, nehogy őt meglássa. Gazdag aranybányái vannak, melyekben csupán fegyenczek dolgoznak, s ezek ritkán élnek tovább az erős munka, rosztartás s légmelllett három évnél. A császár minden ruhája egy szigeten készül, hol e végre roppant munkatelep van. Évenként ötször megy ide egy hajó a készítményekért.

— Angliában és Europa északi vidékein mutatkozó természeti jelenségek-ből kora s igen kemény telet jövendőnek.

— Hamburgban 3 millió csigát esznek meg évenként a gazdag osztályok Párizsból 3 nap alatt közelebb 1500 éhező indult Amerikába, mint kivándorló.

— Krüger berlini tanár, kétsegtelenül a jobb festők egyike, kit egy orosz lap német Vernetnek nevez, Petersburgban utnak indítá nagy csataképeit, melyeket a császár megbizásából az orosz háborúból vett emlékek örökítésére rajzolt.

— Sevilleben a legutolsó bikaviadal nagyon szellemdús volt. Lukács matadort a levegőbe röpité azután a küzdhomokon meghurcolá, végre őt hüvelyknyi mély szarvszurással tisztelé meg egy neki dühödtt állat; Dominguez kiállott ekkor a csata folytatására, matador társa becsületét visszaszerzendő, de a közönség nem engedte. Picador urat egy másik bika úgy földhöz sujta, hogy kórházba került. Banderillo Lemus pedig egy sebbel visszavonult s a küzdött egész tisztelettel átengedte a szarvas állatnak.

— Párizsban a montmartren egy magas világító torony építéséhez fogtak, melynek legfelső csucsára vilany-készület fog állittatni, s ez nemesak Montmartre délre eső részét, hanem egész Párizst a boulevardokig világítandja.

— Az aschaffenburgi angol nőneveldeből két fiatal hölgy kilépvén, Münchenbe indult, hogy innét Trieszten át Keletindiába utazzék pogány gyermekek nevelése végett. Nagyon keresztyéni tett. Münchenben egy kapuczinus csatlakozik hozzájuk, hasonló czélből igyekszik Keletindiába.

— Vanderbiltur, egy amerikai családos ember korunk legszenvedélyesebb utazója. Egy gőzhajót szereltetett fel, s ezen teszi séta utazásait; közelebb haza érkezett Uj-Yorkba egy illy sétából, melynek hossza 15 ezer mérföldet tesz.

— Az arany a chinézereket is mozgásba hozza. Californiában mintegy 30 ezer chiniai van, úgy hogy az angol törvényeket már chinai nyelven is ki kell hirdetni.

☞ Jelen számunkkal küldjük szét Vahot Sándorné, „Családi derű és boru“ czimű regényére az előfizetési ivateket, — és Weisz B. tüzpróba ellen biztosított pénzládák hirdetését. — Mai számunkkal küldjük szét Arany János Toldijának előfizetési felhívása és könyvhirdetési jelentés Heckenaszt Gusztávtól.

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEO.

PEST, 1853.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

kán törté-
gy öltözve,
annyira fél
merje fejét
supán fe-
s lég mel-
e roppant

lenségek-

osztályok
rló.

egy orosz
mellyeket

kács ma-
tivelyknyi
t ekkor a
nem en-
Bande-
engedte a

ez fogtak,
ontmartre

én, Mün-
ekek ne-
zik hoz-

lélyesebb
haza ér-

30 ezer
detni.

“czimü
én, Ládák
ési felhi-

2

376

LE MONITEUR DE LA MODE

Modes de Mme St. Moran, r. 18me du Compas, 2. Fleurs de S. Berni Petit et Cie rue de la Poudre, 12.
Paroisses Duchesse de Brabant de la Mme Gagelin, r. Richelieu, 83. Coiffette de Souine fille de Mme A. Secoy.
(Au Zephyr) Bout. des Capucines, 7. Succementories de Richebot Bayard, r. S. Denis, 100 et rue de la Vierge, 23.
Corsets de Mme Clémenceau, r. du Port Mahon, 5. Mouchoirs de Chapron, r. de la Vierge, 7. Parfums de
Gelle aîné et Cie, des 4^{ts} Augustins, 33. Bijoux en Cheveux de Souanvier et Cie, r. du Vey, S. Honoré, 9.

Paris, Rue Richelieu, 92.

LONDON, at the Monitor Office, 25, Creek Street, S.W. NEW-YORK, E. B. Strong and brother.